

LIETUVOS VALSTYBĖS PREZIDENTO KALBŲ IR TAUTOS ŠVENTĖS IŠKILMIŲ SAŪVEIKA (1920–1938): POVEIKIO KOMUNIKACIJA

Vita Ulytė-Grigelevičienė

Doktorantė

Vilniaus universiteto

Istorijos fakulteto Naujosios istorijos katedra

El. paštas: Vita.Ulyte-Grigeviciene@if.stud.vu.lt

Įvadas

Vyraujantis sąvokos „komunikacija“ išaiškinimas šiuolaikinėje akademinėje tyrimų erdvėje žymi perteikimo, skleidimo arba siuntimo bei mainų arba abipusio perdavimo funkcijas¹. Analizuojant viešai pasakytą valstybės lyderio politinę kalbą ir jos poveikį piliečių bendruomenei, pagrindinį vaidmenį vaidina mainų ar abipusio perdavimo funkcijas išreiškianti komunikacija, kurios ryškiausias elementas yra tarpusavio sąveika. Abipusis veikimas, atsiradęs tarp politinės kalbos siuntėjo arba kalbėtojo ir politinės kalbos gavėjo arba klausytojo, vykstant komunikacijai konstruoja vienas kitą². Valstybės lyderis – politinės kalbos siuntėjas piliečių bendruomenei – politinės kalbos gavėjams, traktuojamas dviem požiūriais. Pirmuoju požiūriu – kaip baigtinio proceso konstruktas – pareigūnas simbolis, kuris savo statusu reprezentuoja ideologiją, vertybes ar moralės normas. Antruoju požiūriu – kaip veikiančio pro-

ceso konstruktas – pareigūnas novatorius ir rūpestingas globėjas, kurio politinės kalbos „maršrutai“³, keliaudami „retorikos figūromis“⁴, kaip tik ir lemia poveikį kalbos gavėjui. Politinės kalbos gavėjų valstybės lyderio pasiūstos mintys, turint tikslą įtikinti, ne tik pasiekia, bet ir, ypač prisidengus emocinės aplinkos fonu (tarkime – valstybės ar tautos švente), lengvai paveikia. Politinės kalbos siuntėjo komunikacijos forma dažnai yra tokia veiksminga, kad palaikymo sulaukia net patiems tos kalbos klausytojams žalą darančios kalbėtojo mintys.

Kokių poveikio arba įtaigios komunikacijos fragmentų valstybės prezidento (toliau Prezidento) ir šalies piliečių santykių lygmeniu galima atrasti pirmosios Lietuvos Respublikos gyvavimo metu? Ir kokį rekonstrukcinį šio reiškinio pavidalą pasirinktame tyrimo lauke formuoja tie santykiai? Tai ir bus pagrindiniai straipsnio klausimai, atsakymai į kuriuos turėtų

¹ Plačiau žr. *Peters J. D.* Kalbėjimas vėjams. Komunikacijos idėjos istorija. Vilnius, 2004. 355 p.

² Plačiau žr. *Edelman M.* Politinio spektaklio konstravimas. Vilnius, 2002. 139 p.

³ Sąvokos panašiam kontekste vartojimas perimtas iš *Dunn W. N.* Viešosios politikos analizė. Įvadas. Vilnius, 2006, p. 390.

⁴ Plačiau žr. *Koženiauskienė R.* Retorika. Iškalbos stilistika. Vilnius, 2001. 462 p.

išryškėti analizuojant tuometinių Tautos šventės iškilnių pobūdį ir tų švenčių proga plačiosioms piliečių masėms pasakytas Prezidento kalbas. Tik reikia pridurti, kad tiek į Tautos šventės iškilmes, tiek į Prezidento kalbą bus žiūrima kaip į priemonę, skirtą daryti poveikį piliečių sąmonei. Todėl ir iškilnių programa, ir kalbos turinys čia svarbūs ne tiek kaip informacijos šaltiniai (kas buvo vaizduojama ar pasakoma?), bet kaip priemonė (dėl ko buvo vaizduojama ar pasakoma?) poveikio ar įtakos tikslui pasiekti. Vadovaujantis tuo požiūriu šiame straipsnyje nesiekama kruopščiai suregistruoti visas Tautos šventės iškilnių programos detales ar ta proga pasakytas Prezidento kalbos temas, kurias, tiesa, diktavo konkrečiau laikotarpio aktualijos. Informaciniai vaizdiniai (Tautos šventės iškilnių detalės ar Prezidento kalbos temos) šiame straipsnyje prilyginami iliustracijos kategorijai, padedančiai vaizdingiau ar raiškiau parodyti tas poveikio priemones. Todėl čia nebus stengtasi ir lyginti ar atsakyti į klausimą, kuo – detalių ar turinio prasme – skiriasi vienu metų Tautos šventė nuo kitos arba jų metu pasakytos Prezidento kalbos. Šiame tyrime, tiek Tautos šventės iškilnių, tiek čia pasakytos Prezidento kalbos kontekste bus bandoma ieškoti tam tikrų priemonių, kurias naudojant poveikio komunikacija galėjo būti rezultatyvi. Atliekant tokios formos tyrimą siekiama išsiaiškinti analizuojamo laikotarpio bendrą arba bazinį poveikio komunikacijos modelį.

Straipsnio tyrimas apima laikotarpį nuo 1920 iki 1938 metų. Tautos šventės statusui prilygstančios iškilnės Lietuvoje švenčiamos nuo 1919 metų vasario 16 dienos, kai pirmą kartą buvo minimos nepriklausomo valstybingumo metinės. Tačiau tyrimo pra-

džios data sąlygojo ne tiek Tautos šventės atsiradimo veiksnys, kiek aplinkybė, kuri 1920 metų vasario 16 dieną fiksavo pirmą šios šventės iškilnių dalyviams pasakytą Lietuvos valstybės Prezidento kalbą. Tokią kalbą tuo metu pasakė Prezidentas Antanas Smetona. Tyrimo pabaigos data nustatyta vėlgi remiantis Prezidento kalba, skirta Tautos šventės iškilnių dalyviams, tik galutine. Nors paskutinė to meto nepriklausomos Lietuvos Tautos šventė buvo surengta 1939 metų rugsėjį ir yra žinoma, kad tuometinis Prezidentas A. Smetona tos šventės iškilnėse dalyvavo, Prezidento prakalba dalyviams tyrimo medžiagoje nėra fiksuojama. Tikėtina versija, kad valstybės vadovas tą Tautos šventės dieną viešai visai ir nekalbėjo. Neatmestina prielaida, kad Lenkijos teritorijoje išsižiebę karo veiksmai pakoregavo ir kalbančiųjų ta proga ratą. Aukščiausias valstybės pareigūnas A. Smetona, kad ir tituluojamas „Tautos Vadu“, tą dieną buvo „nebylus“, o Tautos šventės proga plačiajai visuomenei skirtas kalbas sakė karo sričiai artimesni valstybės veikėjai⁵. Paaiškėjus tokioms aplinkybėms, paskutinė Prezidento kalba, sakytą Tautos šventės iškilnėse, yra užfiksuota 1938 metų rugsėjo 8 dieną. Ta diena ir bus laikoma šio tyrimo chronologine riba.

Šio straipsnio tikslas yra išnagrinėti ir atskleisti poveikio komunikacijos ypatumus, išryškėjusius Lietuvos visuomenei surengtų Tautos šventės iškilnių (nuo 1920 iki 1938 m.) ir jose pasakytų Prezidento kalbų koreliacijos lygmeniu. Tyrimo tikslui pasiekti iškelti uždaviniai: a) apžvelgti Tautos šventės Lietuvoje atsiradimą ir

⁵ Žr., pavyzdžiui: Mes turime ieškoti to, kas mus jungia. Ministerio pirmininko gen. Černiaus kalba // Lietuvos žinios. 1939, rugsėjo 9; Kariuomenės vado gen. Raštikio kalba // Lietuvos žinios. 1939, rugsėjo 9.

raidą, nustatyti Tautos šventės gyvavimo priežastį; b) išsiaiškinti valstybės Prezidento (kaip personos) sukeltą Tautos šventės iškilnių dalyvių reakciją ir tų iškilnių kontekste apibrėžti šalies vadovo pasakytai sveikinimo kalbai būdingus poveikio komunikacijos elementus, rekonstruojant strateginį tokio poveikio pavidalą.

Nagrinėjant straipsnio temą, yra taikomi šie tyrimo metodai: *statistinė – gretinamoji analizė* – Tautos šventės iškilnių aplinkos įtaigaus konteksto ypatybėms apibrėžti; *retorinė analizė* – įtikinimo arba poveikio figūroms valstybės prezidentų Tautos šventės proga skirtose kalbose nustatyti.

Istoriografija ir šaltiniai. Poveikio ar įtakos komunikacijos tyrimų Prezidento ir šalies piliečių santykių lygmeniu pirmosios Lietuvos Respublikos laikotarpiu istorikų darbuose pasitaiko retai, ir tai tik epizodiškai. Antai istorikai Vladas Sirutavičius⁶ (analizuodamas Tautos šventės atsiradimo politines bei kultūrinės aplinkybes), Giedrius Viliūnas⁷ (nagrinėdamas Vytauto Didžiojo kulto arba to meto bene didžiausios simbolinės akcijos tarpukario Lietuvoje ypatumus) ir Darius Staliūnas⁸ (atskleisdamas žuvusių karių kulto, kaip politiškai instrumentizuoto tarpukario Lietuvoje proceso, vaizdinį) Prezidento kalbas

analizuoja tikrai fragmentiškai, netelkdamai dėmesio į pačios kalbos turinio ypatumus. Tiriamojo laikotarpio Prezidento kalbos prasmę, nors vėlgi tik fragmentiškai, palygindamas neseniai praėjusių laikų Lietuvos Respublikos Prezidento Algirdo Mykolo Brazausko bei Pirmosios Lietuvos Respublikos Prezidento Antano Smetonos kalbų savitumus, valstybės vadovo ir tautos santykį nurodančių „įvardinių distancijų“ perspektyvoje, savo disertacijoje pristato politologas Lauras Bielinis⁹. Tokia šio straipsnio temoje apibrėžtos problemos tyrimo būklė skatina tyrėją išsamiai analizuoti šaltinius. Pagrindiniai šaltiniai, kuriais naudojantis bus bandoma pasiekti straipsnio tikslą, yra serialiniai analizuojamo laikotarpio leidiniai „Lietuva“¹⁰ ir „Lietuvos aidas“¹¹. Šiuose leidiniuose yra pateikiami gana išsamūs tiek Tautos šventės iškilnių (programų ir įspūdžių) aprašymai, tiek jose pasakytų valstybės Prezidento kalbų (tiksliai ar atpasakojus) tekstai. Norėdama išvengti vienpusiško požiūrio, analizuosiu ne tik vienai ideologijai atstovaujančius leidinius, bet nagrinėsiu ir kitokiai pakraipai atstovaujančius spaudinius, kaip antai „Rytas“¹², „Lietuvos žinios“¹³ ar kitus. Kiek vėliau nei tiriamųjų laikų pasirodę Prezidento kalbas skelbiantys šaltiniai, sakysime, išleistos A. Smetonos kalbos

⁶ *Sirutavičius V.* Šventės nacionalizavimas. „Tautos šventės“ atsiradimas Lietuvos Respublikoje XX amžiaus 4-ajame dešimtmetyje // Lietuvos atgimimo istorijos studijos. Nacionalizmas ir emocijos (Lietuva ir Lenkija XIX–XX a.). Vilnius, 2001, t. 17, p. 133–145.

⁷ *Viliūnas G.* Vytauto Didžiojo kultas tarpukario Lietuvoje // Lietuvos atgimimo istorijos studijos. Nacionalizmas ir emocijos (Lietuva ir Lenkija XIX–XX a.). Vilnius, 2001, t. 17, p. 68–102.

⁸ *Staliūnas D.* Žuvusių karių kultas tarpukario Lietuvoje // Lietuvos atgimimo istorijos studijos. Nacionalizmas ir emocijos (Lietuva ir Lenkija XIX–XX a.). Vilnius, 2001, t. 17, p. 120–132.

⁹ *Bielinis L.* Kalbėjimo strategijos politiniame tekste (Lietuvos Respublikos Prezidento A. Brazausko kalbų pavyzdžiu): disert. Social. m. dr. / VU. Vilnius, 1996. 124 p.

¹⁰ Lietuva: visuomenės ir politikos dienraštis. Kaunas, 1919–1927.

¹¹ Lietuvos aidas: tautiškos minties dienraštis. Kaunas, 1928–1939.

¹² Rytas: politikos, ekonomijos ir kultūros dienraštis. Kaunas, 1931.

¹³ Lietuvos žinios: politikos, mokslo, visuomenės ir literatūros dienraštis. Kaunas, 1939.

visuomenei¹⁴, tyrimui bus svarbūs tikrai iš dalies. Turint tikslą tirti kuo autentiškesnį ir pasakymo momentą atitinkantį Prezidento kalbų turinį (o juk vienas čia minėtas Prezidento kalbas skelbiantis šaltinis jų turinį pateikia kiek pataisytą ir papildytą¹⁵, o kitas – identiška, tik gerokai vėliau, atkartojantis tuos pačius periodiniuose leidiniuose pasirodžiusius tekstus¹⁶) daugiausia dėmesio skiriama minėtiems periodiniams leidiniams analizuoti.

Kodėl Lietuvoje gyvavo Tautos šventė?

Tautos šventės genezė ir raida. Tautos šventės Lietuvoje atsiradimą pirmiausia lėmė sukaktis. 1919 metų vasario 16-ją buvo minimos pirmosios Lietuvos nepriklausomybės metinės. Šios metinės ir tapo pagrindu „Tautos šventės“ sąvokai susiformuoti. Minint nepriklausomybės sukaktį kilusi Tautos šventės idėja tais metais buvo pradėta populiarinti šalies visuomenei¹⁷.

Tautos šventę Lietuva turėjo visą pirmąjį savarankiško valstybingumo laikotarpį. Tačiau šis reiškinys toli gražu nebuvo tos pačios sukakties minėjimas. Pirmieji svarstymai, kad vasario 16-oji nėra tin-

kama data Tautos šventei, pasigirdo 1923 metų gruodį¹⁸. Lietuvos nepriklausomybės minėjimą, vadinasi, analogiškai ir tuometinę Tautos šventę, buvo siūloma nukelti į gegužės 15-ąją, Steigiamojo Seimo sušaukimo dieną. Įdomiausias tokio perkėlimo argumentas buvo oras. Esą „vasario 16 d. yra žiemą ir daugelis atstovų gauna slogą ar kitą nemalonumą“¹⁹. Tačiau svarbiausia šventės perkėlimą motyvuojanti mintis brėžė lanką, apimančią visą tautą, kurios visos arba bent jau didesnės dalies dalyvavimo Tautos šventės iškilmsė ir buvo tikimasi sulaukti šiltesniu metų laiku.

Ne mažiau įdomus ir akcentas, kad kuo ilgiau Lietuva išlaikė savo nepriklausomybę, tuo labiau tolo nuo realios jos paskelbimo datos. 1919 metais valstybinio suverenumo išlaikymo minčiai populiarinti buvo įsteigta Tautos šventė, kuri buvo švenčiama vasario 16-ąją, Lietuvos Nepriklausomybės Akto pasirašymo vienerių metų sukakties dieną, o 1924 metais šeštoji nepriklausomo gyvenimo sukaktis tautos jau buvo minima gegužės 15-ąją²⁰, Steigiamojo Seimo susirinkimo ir Nepriklausomybės Akto paskelbimo ketverių metų sukakties dieną. Antras „šuoilis“ nuo faktinio nepriklausomybės pareiškimo fiksuojamas 1929 arba vienuoliktaisiais valstybinio suverenumo metais. Autoritarinės laikysenos vyriausybė Tautos šventei švęsti tada surado datą, niekaip nesiejamą su iki 1926 metų pabaigos buvusiu demokratiniu Lietuvos laikotarpiu. Šių peripe-

¹⁴ Smetona A. Pasakytą parašyta 1927–1934. Kaunas, 1935. 360 p. Smetona A. Pasakytą parašyta. Kalbos ir pareiškimai 1935–1940 / Sudarė L. Sabaliūnas. New York, 1974. 350 p.

¹⁵ Žr. In Skaitytojus // Smetona A. Pasakytą parašyta 1927–1934, p. XIII.

¹⁶ Žr. Sabaliūnas L. Skaitytojams // Smetona A. Pasakytą parašyta. Kalbos ir pareiškimai 1935–1940, p. 6.

¹⁷ Tautos šventės idėjos populiarinimo akciją akivaizdžiai parodo tuometiniai periodinių leidinių straipsniai, pavyzdžiui: *Vileišis J.* Dėliai mūsų tautos šventės // Lietuvos ūkininkas. 1919, vasario 15; Tautos Šventės Dienos tvarka // Lietuva. 1919, vasario 16; Tautos Šventė Kaune // Lietuva. 1919, vasario 18; Delegatų pasveikinimas L. Tarybos ir Laik. Vyriausybės per Tautos šventę // Lietuva. 1919, vasario 19.

¹⁸ Žr. Švenčių įstatymo projektas (I skaitymas) // Seimo stenogramos. 1923, gruodžio 5, p. 25–28.

¹⁹ Švenčių įstatymo projektas (II skaitymas) // Seimo stenogramos. 1923, gruodžio 14, p. 14.

²⁰ Žr., pavyzdžiui: Nepriklausomybės, Kariuomenės ir Seimo švenčių iškilmsės // Lietuva. 1924, gegužės 16; *Bagdonas M.* Gegužės 15 d. iškilmsės // Lietuva. 1924, gegužės 16.

tijų fone Tautos šventė, apimančia visas iki tol buvusias Lietuvos tautines ir valstybines šventes, buvo paskelbta rugpjūčio 15-oji²¹, bažnytinė Švč. Mergelės Marijos Dievo Motinos Dangun Ėmimo šventė (Žolinė). Visuomenei išplatintas šios Tautos šventės tikslas buvo orientuotas „miegaliam ir snaudaliam žadinti“, kad pabusų jų tautiška savimonė ir išsižiebtų tautos vienybė, suprantama kaip tautos drausmė ir reikalingas vadovybei paklusnumas²². Nepaisant to, o gal kaip tik dėl to, kad pastaroji Tautos šventė buvo numatyta švesti vasarą, visuomenėje populiarumo nesulaukė, o vieno dienraščio teigimu, patyrė fiasco²³. Galbūt tokia nesėkmė vyriausybei ir buvo paskata ieškoti naujos datos Tautos šventei. 1930 arba dvyliktaisiais laisvos Lietuvos metais, trečią kartą „šoktelėjusi“ tolyn nuo faktinio nepriklausomybės paskelbimo, Tautos švente buvo pripažinta rugsėjo 8-oji, Lietuvos didžiojo kunigaikščio Vytauto XV amžiuje planuoto karūnavimo diena ir bažnytinė Švč. Mergelės Marijos gimimo diena (Šilinė). Šios dienos pasirinkimą Tautos šventei lėmė valdžios noras visuomenei priminti didžią ir garbingą lietuvių tautos praeitį. Esą praeitis yra pagrindas, ant kurio atsistojo iš gilaus miego pabudusi ir atgimusi tauta, ir būtent praeitis įkvėpė atkurti nepriklausomą Lietuvos valstybę²⁴. Rugsėjo 8-oji turėjo tapti praeities atsiminimo ir stiprybės iš jos pasisėmimo diena²⁵, tačiau kaip tik dėl to

labiausiai ir buvo kritikuojama. Neva kaip galima parinkti Tautos šventei tokią datą, kuri fiksuoja ne tautos laimėjimą, o pralaimėjimą? Juk Vytautui Didžiajam karūnautis nepavyko, todėl ta diena jam buvo „liūdesio ir didelių sielvartų diena“²⁶, o Lietuvai – tramplinas į jos galybės ir garbės mažėjimą. Vis dėlto, nepaisant tuometinės kritikos, rugsėjo 8-osios Tautos šventė, kaip patikimo ryšio tarp tautos praeities ir dabarties išsaugojimo garantė, Lietuvoje buvo švenčiama iki pat 1939 metų rudens. Nepriklausomybės paskelbimą užfiksavusi vasario 16-oji ir toliau buvo minima, tačiau, prilyginta valstybės švenčių statusui, kaip Tautos šventė švenčiama nebebuvo²⁷.

Svarbiausias Tautos šventės akcentas. Kalendorinė kaita arba savotiška mi-gracija laike iš „Tautos šventės“ pavadinimą turėjusių dienų neišdildė vieno joms visoms būdingo bruožo. Nuo pat 1920 iki 1938 metų visas laikinojoje Lietuvos sostinėje Kaune²⁸ švestas Tautos šventės vienijo plačiajai visuomenei arba masėms skirtų iškilmingų ceremonijų akcentas. Gretinant analizuojamo laikotarpio Tautos švenčių į mases orientuotų iškilmių pobūdį²⁹, ryškėja vis besikartojantys akcentai,

²⁶ Adonis. Nurod. str.

²⁷ Kiek išsamiau apie analizuojamo laikotarpio valstybinių ir tautinių švenčių skirtumus žr. Tautos šventės prasmė // Karys. 1937, Nr. 36, p. 988–989

²⁸ Analizės susiaurinimas nuo Tautos šventės pobūdžio tyrimo visoje tuometinėje Lietuvoje iki laikinojoje jos sostinėje Kaune grindžiamas valstybės prezidentų rezidavimo toje vietoje faktų. Lietuvos Respublikos prezidentai kaip realūs Tautos šventės dalyviai pasirodydavo būtent Kaune – tuometiniame valstybės centre. Periodiniuose leidiniuose spausdinami Kaune surengtų Tautos švenčių įspūdžiai, o ir pasisakiusių mintys tos šventės nuotaiką tarsi išskleisdavo ir visoje Lietuvoje.

²⁹ Tautos švenčių iškilimams būdingų bruožų nustatymas atliktas vadovaujantis analizuojamo lai-

²¹ Žr. Tautos šventė // Lietuvos aidas. 1929, rugpjūčio 14.

²² Ten pat.

²³ Adonis. Kas yra rugsėjo 8 d.? // Rytas. 1931, rugsėjo 9.

²⁴ Didžioji šventė // Lietuvos aidas. 1930, rugsėjo 6.

²⁵ Tautos šventė – rugsėjo 8 d. // Lietuvos aidas. 1931, rugsėjo 5.

kurie, beje, atsižvelgiant į jiems skirtas įtaigaus veikimo funkcijas, skaidomi į vizualinius ir verbalinius. Verbalinis Tautos šventės akcentas apima žodinių poveikį, besireiškiantį visų pirma valdžios atstovų prakalbose³⁰. O vizualinis poveikio etapas

kotarpio tai šventei skirtų renginių programomis bei išpūdziais periodinėje spaudoje. Analizuoti straipsniai: Tautos šventės iškilmės Kaune // Lietuva. 1920, vasario 18; Tautos šventės iškilmės Kaune (Tešynis) // Lietuva. 1920, vasario 19; Vasario 16 d. iškilmų programa Kaune // Lietuva. 1921, vasario 16; Vasario 16 d. šventė Kaune // Lietuva. 1921, vasario 18; Vasario 16 d. iškilmų programa // Lietuva. 1922, vasario 15; 16 Vasario nepriklausomybės iškilmės Kaune // Lietuva. 1922, vasario 18; Vasario 16 dienos iškilmų programa // Lietuva. 1923, vasario 15; Vasario 16 dienos iškilmės // Lietuva. 1923, vasario 20; Nepriklausomybės, Kariuomenės ir Seimo švenčių iškilmės // Lietuva. 1924, nurod. str.; Tautos šventę švenčiant // Lietuva. 1925, gegužės 14; Gegužės penkioliktos dienos iškilmės // Lietuva. 1925, gegužės 16; Gegužės 15 // Lietuva. 1926, gegužės 17; Gegužės 15 dienos iškilmų tvarka // Lietuva. 1927, gegužės 14; Lietuva Gegužės 15 d. Kaune // Lietuva. 1927, gegužės 16; 1928 m. gegužės mėn. 15 dienos eisenų tvarka // Lietuvos aidas. 1928, gegužės 14; Gegužės 15 d. iškilmės Kaune // Lietuvos aidas. 1928, gegužės 16; Jau vakar miestas pradėjo ruošti tautos šventei // Lietuvos aidas. 1929, rugpjūčio 14; Tautos šventės iškilmės Kaune // Lietuvos aidas. 1929, rugpjūčio 16; Taip Kaunas ruošiasi didžiosioms iškilmėms // Lietuvos aidas. 1930, rugsėjo 6; Didžioji tautos šventė // Lietuvos aidas. 1930, rugsėjo 9; Tautos šventės iškilmės // Lietuvos aidas. 1931, rugsėjo 9; Tautos šventės iškilmės Kaune // Lietuvos aidas. 1932, rugsėjo 9; [spūdingos tautos šventės iškilmės Kaune // Lietuvos aidas. 1933, rugsėjo 9; Tautos Vado sukaktuvių minėjimo programa // Lietuvos aidas. 1934, rugsėjo 7; Lietuva gražiai pagerbė savo Vadą // Lietuvos aidas. 1934, rugsėjo 10; Rugsėjo 8-toji – sija tarp Lietuvos praeities ir dabarties // Lietuvos aidas. 1935, rugsėjo 9; Vakarykščios tautos šventės iškilmės Kaune // Lietuvos aidas. 1936, rugsėjo 9; Vakarykštės šventės iškilmės Kaune // Lietuvos aidas. 1937, rugsėjo 9; Tautos šventės programa // Lietuvos aidas. 1938, rugsėjo 8; Mes pasitikime savo jėgomis tėvynės laisvei apginti. Vaizdai ir išpūdziai iš vakarykščių iškilmų aerodrome // Lietuvos aidas. 1938, rugsėjo 9.

³⁰ Tokio poveikio vingrybės kaip tik ir bus nagrinėjamos gvildenant tiriamo laikotarpio ir pobūdžio Lietuvos Prezidento kalbas, pasakytas Tautos šventės iškilmėse.

Tautos šventėje visų pirma buvo išskleistas „gerą ūpą“³¹ skatinančiu pavidalu, kuris iš pažiūros ryškėja tiek pastovaus, tiek kintančio efektų fazėmis.

Vizualioji pastovaus efekto poveikio fazė. Iškilmingai Tautos šventės aplinkai analizuoti pirmiausia svarbi nekintančio arba pastovaus išpūdzio būsenos vizualioji poveikio fazė, kuriai būdingos tiek laikinos, tiek ilgaamžės išraiškos funkcijos. Tautos šventės iškilmėse laikinas išraiškos funkcijas atspindėjo miesto šventiško papuošimo figūros. Iliustruojant vaizdiniais, nuo 1920 iki 1938 metų Tautos šventės proga didžioji dalis Kauno, tiek pastatai, gatvės, o vėliau ir autobusai ar automobiliai³² pasipuošdavo tautinių vėliavų spalvomis. Atsižvelgus į numatytą Tautos šventei datą, miestas, be to, buvo papuošiamas ir eglaitėmis ar gėlėmis – tai priklausė nuo metų laiko. Nuo pat pirmųjų Tautos šventės iškilmų Kauno mieste veikusių valstybinių įstaigų, parduotuvių ar privačių namų langai taip pat buvo puošiami ir kunigaikščių Vytauto ar Kęstučio portretais³³, o štai nuo 1928 metų – ne tik garbingos praeities atminimą žadinančiais kunigaikščių, bet ir tuometinio Prezidento A. Smetonos, o kiek vėliau ir nesenos praeities Lietuvos veikėjų Jono Basanavičiaus, Vinco Kudirkos

³¹ Vasario 16 d. šventė Kaune // Lietuva. 1921, nurod. str.

³² Prisiminus šių dienų madą sportinių varžybų proga automobilius puošti tautinėmis vėliavėlėmis, kyla noras pažymėti, kad toks transporto priemonių puošimas nėra dabarties sumanymas. Tautos šventės proga tautinės vėliavos ant autobusų, automobilių ar taksi buvo sagstomas jau 1929 metais, žr., pavyzdžiui: Tautos šventės iškilmės Kaune // Lietuvos aidas. 1929, nurod. str.; arba vėlesnių metų – Vakarykščios tautos šventės iškilmės Kaune // Lietuvos aidas. 1936, nurod. str.

³³ Tautos šventė Kaune // Lietuva, 1919, nurod. str.

portretais³⁴. Aptariamų laikotarpiu taip pat būdingas ypatingas Tautos šventės vietos dekoravimo fragmentas – iliuminacija, kuri, „kviesdama“ į gatves žmonių mases, turėjo tarsi vainikuoti visos šventės nuotakos didybę.

Kita ilgaamžiška pastovaus efekto vizualiojo poveikio išraiškos funkcija atstovauja simbolinę reikšmę įprasminančioms Tautos šventės iškilnėse plačiajai visuomenei pristatytoms figūroms. Šioje kategorijoje galima išskirti: „Laisvės Varpo“³⁵, „Aušros“ medžio³⁶, „Laisvės statulos“³⁷, Vytauto prospekto³⁸, Vytauto Didžiojo paminklo³⁹, „Kovos varpų“⁴⁰ ar Savanorių prospekto⁴¹ simbolių pasirodymus. Nevienadienių gėrėjimosi vaizdinių atsiradimas Tautos šventėje buvo orientuotas kelti pilietišką nusiteikimą tiek trumpą iškilnių akimirką, tiek ilgesnį laiką, tačiau sykiu ir prasminiams akcentams įamžinti. Tautos šventės iškilnėms parengtas pasyvosios būsenos vaizdas sykiu diegė žmonėms mintį apie gyvenimo šalyje gražėjimą bei gerėjimą, o tai ir buvo pirmas žingsnis palankaus visuomenės nusiteikimo dėl valstybės vykdomos politikos link.

³⁴ Žr.: Gegužės 15 d. iškilnės Kaune // Lietuvos aidas. 1928, nurod. str.; Naujas Prezidento A. Smetonos paveikslas // Lietuvos aidas. 1929, rugpjūčio 14; Įspūdingos tautos šventės iškilnės Kaune // Lietuvos aidas. 1933, nurod. str.

³⁵ Vasario 16 iškilnės // Lietuva. 1922, vasario 16.

³⁶ Gegužės penkiolikto dienos iškilnės // 1925, nurod. str.

³⁷ Gegužės 15 d. iškilnės Kaune // Lietuvos aidas. 1928, nurod. str.

³⁸ Didžioji tautos šventė // Lietuvos aidas. 1930, nurod. str.

³⁹ Iškilmingai pašventintas Vytauto Didžiojo paminklas Kauno Panemunėj // Lietuvos aidas. 1932, rugsėjo 9.

⁴⁰ Kovos varpai – tautos vieningumo, darnumo simbolis // Lietuvos aidas. 1937, rugsėjo 9.

⁴¹ Kaunas gavo Savanorių prospektą // Lietuvos aidas. 1938, rugsėjo 9.

Vizualioji kintančio efekto poveikio fazė. Vizualus kintančio efekto būsenos Tautos šventės poveikio aspektas remiasi veiksmą ženklinančia funkcija, kuriai būdingi iškilnių vaizdai. Analizuojamu laikotarpiu (nuo 1920 iki 1938 metų) visi Tautos šventės proga plačiai visuomenei skirti renginiai Kaune rėmėsi trimis pagrindinėmis kintančio efekto fazės veiksmo funkcijos figūromis: ritualiniais renginiais (iškilmingos pamaldos), šventiniais organizacijų pasirodymais ir kariuomenės paradais. Aiškinant šių akcentų reikšmę ryškėja, kad juose įprasmintą mintis turėjo dar atkakliau kelti politinės bendruomenės nusiteikimą.

Pirmoji kintančio efekto veiksmo funkcija išreiškianti poveikio figūra apima Tautos šventės progai surengtus ritualinius renginius, pavyzdžiui, iškilmingas pamaldas. Valstybės Prezidento ir kitų aukštųjų valdžios pareigūnų nuolatinis dalyvavimas tai progai skirtose iškilmingose pamaldose buvo orientuotas ne tik į įprastą šventinį tikibinio proceso ceremonialą, bet ir į pasitikėjimo valdžios atstovais didinimą. Šią išvalgą patvirtina ir prelado Jono Mačilio-Maironio Tautos šventei skirtose iškilmingose mišiose 1920 metais pasakytas pamokslas, kuriame buvo ne tik nušviesta tos šventės iškilnių svarba, bet ir išreikštas džiaugsmas, kad pagaliau šioje Lietuvos bažnyčių bažnyčioje matome ne svetimuosius, o tikruosius savo sūnus, savo šalies valdytojus⁴². Tokiais ir panašiais tikibinio ceremonialo akcentais jo dalyvių sąmonėje buvo formuojama teisingą pasirinkimą įprasminanti mintis, dėl kurios ir verta paminėti visą tai, kas buvo primesta svetimųjų. Tikibinėse apeigose tikėjimą ir

⁴² Tautos šventės iškilnės Kaune // Lietuva. 1920, nurod. str.

pasitikėjimą šalies vadovais taip pat padėjo kurti išpūdį stiprinantys reginiai (mišiose giedantys garsūs to meto dainininkai⁴³, operos solistai⁴⁴ ar per pamaldas grojančio jungtinio dviejų pulkų orkestro⁴⁵ pasirodymai).

Antroji kintančio efekto veiksmo funkciją išreiškianti poveikio figūra žymi šventinį organizacijų pasirodymą Tautos šventės iškilnėse, kuris visuomenei turėjo žadinti pasitikėjimo valstybe ir jos vadovais išpūdį. Organizacijų pasirodymas čia buvo ne tiek elementari šventinės programos dalis, kiek valstybės iškeltus tikslus palaikančio elemento konstravimas. Antai jau 1920 metų Tautos šventės „apvaikščiotojai“ arba „manifestantai“⁴⁶ greičiausiai buvo užuomazga to, kas vėliau įvardyta kaip valdžiai lojalus vieningos visuomenės modelis⁴⁷. Pagrindinė šio modelio funkcija vaizdžiai atsiskleidžia 1934 metų Tautos šventės iškilnėse užfiksuotame tūkstantinėmis vėliavomis pasidabinusiam įvairių Lietuvos organizacijų parade⁴⁸, kur buvo

⁴³ Antai 1922 m. Tautos šventės proga vykusiose iškilnėse pamaldose Kauno katedroje šalia kitų garsių Lietuvos dainininkų buvo numatytas ir Kipro Petrasko pasirodymas. Žr. Vasario 16 d. iškilnių programa // Lietuva. 1922, nurod. str.

⁴⁴ Žr. Vasario 16 dienos iškilnių programa // Lietuva. 1923, nurod. str.

⁴⁵ Žr. Tautos šventės iškilnės Kaune // Lietuvos aidas. 1932, nurod. str.

⁴⁶ Nuo pat 1920 m. Tautos šventės iškilnėse dalyvavusių „šventės apvaikščiotojų“ arba „manifestantų“ vardais buvo vadinama vėliavomis pasipuošusi ir orkestrų lydima organizacijų ir paskirų žmonių grupė, šventės proga organizuotai einanti pasveikinti aukščiausių valdžios institucijų, kaip antai šalies Prezidento, Seimo ar Vyriausybės. Išsamiau žr., pavyzdžiui: Tautos šventės iškilnės Kaune (Tešyns) // Lietuva. 1920, nurod. str.

⁴⁷ Smulkiau apie valdančiojo elito (tautininkų) pastangas panaudoti Tautos šventę mobilizuoti visuomenę žr. *Sirutavičius V.* Nurod. str.

⁴⁸ Žr. Didžiosios IX. 9 iškilnės P. Vileišio aikštėje // Lietuvos aidas. 1934, rugsėjo 10.

deklaruotas pritarimas to meto valdžios skleidžiamai tautinei politikai. Būtent šis organizacijų balsais išreikštas pasitikėjimas valdžia sykiu reiškė ir nebylų visos tautos tikėjimą ja.

Trečioji kintančio efekto veiksmo funkciją parodanti poveikio figūra, o tuometinio dienraščio teigimu, jei ir ne labiausiai, tai viena iš labiausiai kauniečių mėgstamų pramogų⁴⁹ buvo kariuomenės paradas. Mažesnio ar didesnio masto kariuomenės paradai Tautos šventės iškilnėse buvo rengiami nuo pat 1920 iki 1939 metų. Visuomenei visų pirma tai buvo viliojantis reginys, sykiu turėjęs ir atitinkamai minios mąstyseną konstruojantį užtaisą. Galinga ir drąsi parade dalyvavusių karių išvaizda dar pirmoje analizuojamo laikotarpio pusėje visuomenei tarytum rodė, kad, ištikus pavojui, jie sugebės apginti tėvynę⁵⁰, o štai 1938 metais tos šventės proga čia pirmą kartą pasirodė trys kavalerijos pulkai, kelios dešimtys padangėje po tris susirikiavusių lėktuvų (tokia lėktuvų rikiuotė čia buvo demonstruojama pirmą kartą) ir didelio visuomenės susidomėjimo tuomet sulaukusi vadinamoji naujiena – priešlėktuvinės apsaugos artilerija⁵¹ – tik stiprino politinės bendruomenės pasitikėjimą krašto ir savo pačių saugumu.

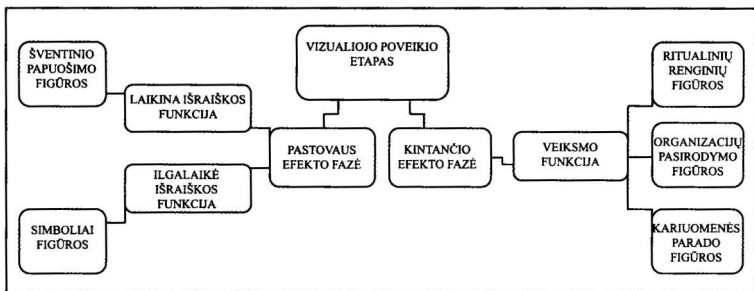
Vizualūs Tautos šventės iškilnių akcentai, išryškėję tiek pastovaus, tiek kintančio efekto fazėse (žr. 1 pav.), piliečių sąmonėje diegė mintį apie gerėjantį valstybės gyvenimą, didino pasitikėjimą valdžia, organizacijų dalyvavimą – tikėjimą piliečių vienybe ir pačiais savimi, o kariuome-

⁴⁹ Tautos šventės iškilnės Kaune // Lietuvos aidas. 1929, nurod. str.

⁵⁰ Nepriklausomybės, Kariuomenės ir Seimo švenčių iškilnės // Lietuva. 1924, nurod. str.

⁵¹ Mes pasitikime savo jėgomis tėvynės laisvei apginti... // Lietuvos aidas. 1938, nurod. str.

1 pav. Vizualiojo poveikio strategijos metmenys⁵²

nės – tikėjimą ateitimi. Toks suvokimas ir buvo stimulus šalies visuomenėje plisti geram nusiteikimui. Pasitelkus „jausmo logiką“ piliečių masės sąmonėje⁵³ sukonstruotas pasitikėjimas šalies politika kartu su gyvenimo gražėjimo bei gerėjimo akcentais traktuotini kaip ypač palanki „dirva“ sodinti gero ūpo „daigą“.

1920–1938 m. Tautos šventės išskilmės ilgainiui tapo stipriu šalies visuomenės traukos į tuometinę sostinę Kauną, kur vyko pagrindiniai šventės renginiai, centru, pritraukiančiu ne tik vietinius gyventojus, bet ir atvykusius iš artimesnės bei tolimesnės provincijos. Antai 1938 metais Tautos šventės išskilmių organizatoriai visuomenei išdalijo vienuolika tūkstančių bilietų, bet vis tiek nesugebėjo visų norinčiųjų, ypač atvykusių iš provincijos tą pačią dieną, sutalpinti į išskilmių vietą⁵⁴. Tai rodo, kad metai iš metų besikartojanti Tautos šventės išskilmių įtaigus turinio vizualizacija piliečių masei buvo patraukli ir tuo savo patrauklumu

telkė dalyvius, kad, tinkamai juos nuteikus, išskilmėse pasakytos Prezidento kalbos poveikis būtų maksimalus ir kalboje užšifruoti strateginiai tikslai būtų pasiekti.

Kodėl Prezidento pasakytos kalbos – įtaigios?

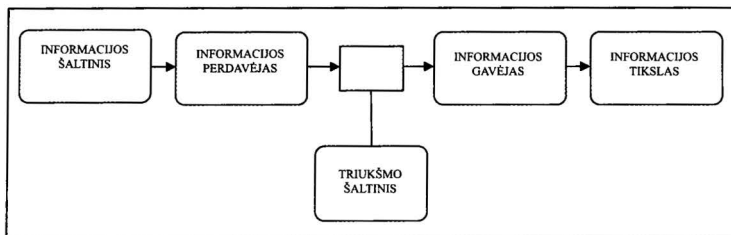
Piliečių reakcija į viešą Prezidento pasirodymą. Prezidentas arba laikinai šias pareigas einantis valdžios atstovas, dalyvaudamas piliečių masėms skirtoje neeilinių išskilmių programoje, vien savo viešu pasirodymu daro veiksmingą ir turintį poveikį efektą. Piliečių sąmonėje įsitvirtinęs kaip valstybės lyderis, esantis šalies administracinio aparato viršūnėje ir dėl to prilygstantis pirmojo piliečio rangui, Prezidentas jų suvokiamas ir kaip novatorius, ir kaip pareigūnas, atsakantis prieš piliečius už valdžios veiksmus. Toks vaizdinyš arba, tiksliau, – psichologinis piliečių masės nusiteikimas, tiek išvydus, tiek išklausius Prezidento kalbą sukelia triukšmingas ovacijas.

Devyniolikoje Lietuvos visuomenei surengtų Tautos šventės išskilmių įvairiais metais sveikinamąjį Prezidento žodį tarė trys individualios politinės asmenybės: 1920 metais Valstybės Prezidentas Anta-

⁵² Sudaryta autorės

⁵³ Kiek išsamesnį minios logikos ir jausmo logikos santykio aiškinimą analizuojamu laikotarpiu žr. *Giedra B. Retorika. Iškalbos vadovėlis*. [Raseiniai], 1932, p. 26–29.

⁵⁴ Mes pasitikime savo jėgomis tėvynės laisvei apginti... // Lietuvos aidas. 1938, nurod. str.

2 pav. Komunikacijos proceso schema⁵⁵

nas Smetona; 1921–1922 metais einantis Valstybės Prezidento pareigas Steigiamojo Seimo Pirmininkas Aleksandras Stulginskis; 1923 metais Respublikos Prezidentas A. Stulginskis; 1924 metais pavaduojantis Respublikos Prezidentą Seimo Pirmininkas Justinas Staugaitis; 1925–1926 metais Respublikos Prezidentas A. Stulginskis; 1927–1938 metais Respublikos Prezidentas A. Smetona. Vis dėlto, nepaisant skirtumo, parodančio, kad vienais metais Prezidento žodį sakė pats Prezidentas, o kitais – tik laikinai šias pareigas einantis valstybės pareigūnas, piliečių masės reakcija į prezidento kalbos perteikėją visada pasireiškė daugiau ar mažiau vienodai. Skandavimu „valio!“ į Prezidento sveikinimą pirmiausia atsakydavo kareiviai⁵⁶. Tačiau vėliau ši šūksnį perėmė ir į Tautos šventės iškilmes susirinkusi minia, kuri vartojo jį tiek Prezidentui pasirodžius, tiek pasakius kalbą⁵⁷.

⁵⁵ Komunikacijos proceso schemą pasiūlė amerikiečiai Claude'as Elwoodas Shannonas ir Warrenas Weaveris. Plačiau žr. *Turk Ch.* Op. cit., p. 7–9.

⁵⁶ Žr. Tautos šventės iškilmės Kaune (Tęsiny) // Lietuva. 1920, nurod. str.

⁵⁷ Žr., pavyzdžiui: Vasario 16 dienos iškilmės // Lietuva. 1923, nurod. str.; Nepriklausomybės, Kariuomenės ir Seimo švenčių iškilmės // Lietuva. 1924, nurod. str.; Gegužės penkioliktos dienos iškilmės // 1925, nurod. str.; Kalbos per gegužės 15 d. šventę // Lietuva. 1926, gegužės 18; Gegužės 15 d. iškilmės Kaune // Lietuvos aidas. 1928, nurod. str.; Didžioji tautos šventė // Lietuvos aidas. 1930, nurod. str.

Išankstinį psichologinį piliečių masės nusiteikimą Prezidento naudai patvirtina ir fragmentas, įvertinantis gyvai pasakytos Prezidento kalbos girdimumo minioje kokybę. Atlikta analizė parodė, kad kurį laiką Tautos šventės iškilmėse gausiai susirinkusiai visuomenei gyvai sakytas Prezidento žodis iš tiesų tą akimirką jos net nepasiekdavo, arba pasiekdavo tik nedidelę, arčiausiai kalbėtojo stovėjusią dalį. Klasikinėje komunikacijos teorijoje pagrindiniu informacijos perdavimo trukdžiu yra įvardijamas triukšmas – tiek akustinis, tiek informacinis⁵⁸. Vadovaujantis šia teorija aiškėja, kad kalbos siuntėjo informacija, susidūrusi su triukšmo šaltiniu, informacijos gavėjo ne tik neįtikina, bet net ir nepasiekia (žr. 2 pav.). Panašus komunikacijos modelis išryškėja ir 1920–1925 metais Lietuvoje, kai Tautos šventės iškilmėse pasakytos Prezidento kalbos dėl garsą stiprinančių aparatų nebuvimo ir dėl gausiai susirinkusios minios nevalingai sukkelto užesio, vadinasi – veikiamos triukšmo šaltinių, daugumos piliečių nei turinio, nei išraiškos prasme nepasiekdavo.

Kad Lietuvos Tautos šventės iškilmėse panaudotas garsą stiprinantis aparatas,

⁵⁸ Plačiau žr.: *Turk Ch.* Effective speaking. Communicating in Speech. London: Spon Press, 2003. 200 p.

pirmą kartą minima 1926 metų pavasarį⁵⁹, A. Stulginskio prezidentavimo metu. Taigi tikrai nuo to laiko gyvai sakytas Prezidento sveikinimas Tautos šventės išskilmėse gausiai susirinkusių dalyvių iš tikrųjų galėjo būti išgirstas, todėl piliečių reakcija į Prezidentą nuo šiol galėjo būti ne tik minios psichologijos, bet ir gyvos kalbos išklausymo ir supratimo padarinys. Tiesa, ir toliau minios reakcija į viešą Prezidento pasirodymą ar pasakytą kalbą Tautos šventės išskilmėse nepakito. Ir iki Prezidento kalbos transliavimo techninio sustiprinimo, ir pradėjus jį naudoti, šalies vadovo kalbą vainikuodavo ne tik valstybės himnas, bet ir piliečių masės šūksniai: „valio!“ už Lietuvą, „valio!“ už Prezidentą. O komunikacijos procesui garso stiprintuvų atsiradimas buvo reikšmingas – Prezidento kalba galėjo užtikrinamiau pasiekti ir veiksmingiau paveikti jos klausytoją.

Poveikio kalba ir jai būdingos funkcijos. Kalba yra suprantama kaip veiksmas, arba tiksliau – kaip valdžios veiklos forma, skirta reguliavimo ar poveikio veiklai⁶⁰. Poveikio kalbai būdingos funkcijos išreiškiamos įtikinimą, įtaigą ir skatinimą veikti nusakančiomis prasmėmis. Dabartinių akademinų tyrimų aplinkoje šios funkcijos daugiausia priskiriamos apeliacinių kalbų grupei, kurios idėjos pagrindas – paveikti protą paliečiant jausmus, galiausiai siekia paveikti klausančiųjų valią⁶¹. Kalbos procese įvykusi savotiška

klausytojo valios „okupacija“ iš tikrųjų remiasi strateginiu ėjimu, kuriame klausytojų protas ir sąmonė veikiami įrodymais ir palenkiami iš tų įrodymų kylančia įtikinimo galia. Toks procesas yra vadinamoji retorinė „persvazija“⁶², didžiausio poveikio viršūnėje fiksuojanti momentą, priverčiantį klausytojus patikėti tuo, kas buvo sakoma. Tautos šventei skirtose 1920–1938 metų Prezidento kalbose taip pat ryškėja retorinei persvazijai „tarnaujantys“ įtikinimo, įtaigos bei skatinimo veikti funkcijas nusakantys ir vienas kitą poveikio komunikacijoje pildantys orientyrai.

Įtikinimas kaip poveikio kalbos funkcija. Pradinėje poveikio kalbos stadijoje įtikinimą skleidžianti kalbos strategija visų pirma nukreipiama į klausytojų orumą bei garbę žadinančias ir pasididžiavimą išreiškiančias kalbos figūras⁶³. Antai pirmojoje Prezidento A. Smetonos Tautos šventės išskilmėse plačiau visuomenei sakytoje kalboje orumo išraišką nusakė teiginio fragmentas „mes [...] atsikėlėm iš ilgo miego ir dabar tampam nepriklausomi“⁶⁴. Taigi mes orūs, nes tampame nepriklausomi. Tačiau ar teisingas šis kelias? Teigiamas atsakymo variantas čia pat kalboje grindžiamas įrodymo fragmentu – „seniau mes mokėjome nepriklausomi būti ir buvome“⁶⁵, vadinasi, tai mūsų jau anksčiau patirta būsena, kuri visuomenei turėjo nuskambėti kaip įtikinamas teisėto ir sektino pavyzdžio tęsinys. Argumento išskleidimo ir įrodymo jam pagrįsti fragmentų pateikimo strategija tikintis palankios klausytojų reakcijos pasitaiko ir vėlesnių Tautos šven-

⁵⁹ Kalbos per gegužės 15 d. šventę // Lietuva. 1926, nurod. str.

⁶⁰ Smulkesnį kalbinės veiklos apibrėžimą žr. *Imbeau L. M. Dissonance in Policy Processes: An Introduction // Do They Walk Like They Talk? Speech and Action in Policy Processes / by L. M. Imbeau (Editor). New York: Springer, 2009, p. 4.*

⁶¹ Išsamiau apie viešųjų kalbų rūšis bei funkcijas žr. *Koženiauskienė R. Nurod. stud., p. 48–80.*

⁶² Ten pat, p. 15.

⁶³ *Koženiauskienė R. Nurod. stud., p. 64–65.*

⁶⁴ Tautos šventės išskilmės Kaune (Tęsinys) // Lietuva. 1920, nurod. str.

⁶⁵ Ten pat.

tės iškilmėse masėms pasakytų valstybės prezidento kalbų tekstuose. Pagrindinis įtikinimo strategijai tarnaujantis argumentas šiose kalbose kurį laiką ir toliau buvo atkurtas nepriklausomos tautos gyvenimas, o šio argumento teisumas parentas įrodymu, liudijančiu dar ankstesnį lietuvių tautos didžiavimąsi galinga Lietuvos didžiųjų kunigaikščių sukurta valstybe⁶⁶.

Kintant Lietuvos valstybės santvarkai po 1926 metų perversmo, pamažu keitėsi ir Tautos šventėms skirtų Prezidento kalbose įtikinimą konstruojančių argumentinių fragmentų turinys. Visuomenės orumas ir garbė vis dažniau buvo žadinami ne tiek atkurtos nepriklausomybės idėja, kiek didingos praeities vaizdiniai. Štai Prezidento A. Smetonos Vytauto Didžiojo metais Tautos šventės iškilmėse sakytoje kalboje pasitelktas toks visuomenės orumą skatinantis argumentas: „Vytautas Didysis, sukūręs didžiulę imperiją, nuo Baltijos ligi Juodųjų jūrų, prieš penkis šimtus metų, ryžosi Vilniuje vainikuotis Lietuvos karaliumi“⁶⁷, arba kitas – „Mūsų garsųjį valdovą jo didieji žygiai buvo jau apvainikavę, jo pagarsėjęs vardas buvo tuomet žinomas pasauliui ne mažiau, kaip ir vardas Romos imperatoriaus Zigmanto“⁶⁸. Siekdamas įtikinti, Prezidentas A. Smetona remiasi argumentu išskleidimo fragmentu, pristatančiu didingą lietuvių kilmės valdovą, kuris, sukūręs didžiulę imperiją ir pasižymėjęs savo didžiais žygiais, buvo

⁶⁶ Žr., pavyzdžiui: Respublikos Prezidento A. Stulginskio kalbą – P. Respublikos prezidento kalba gegužės 15 d. į manifestantus // Lietuva. 1925, gegužės 18.

⁶⁷ Vilniuje palaidotas didžiulės Lietuvos Kūrėjas. Respublikos Prezidento p. A. Smetonos žodis vakarykščiame kariuomenės parade // Lietuvos aidas. 1930, rugsėjo 9.

⁶⁸ Vilniuje palaidotas didžiulės Lietuvos Kūrėjas... // Lietuvos aidas. 1930, nurod. str.

žinomas pasaulyje. Įrodydamas šio argumento reikšmingumą gyvenamajam metui, Prezidentas vėlgi atsigręžia į praeitį, kviesdamas iš jos pasimokyti, – „Vytautas Didysis ramdė kunigaikščius atkaklūnus vieningos Lietuvos vardu“⁶⁹, taigi Vytauto Didžiojo valdymo metodų kartojimas, visų pirma pertvarkant to meto Lietuvos partinę sistemą, visuomenę turėjo įtikinti, kad, laikantis tik vieno kurso ideologijos, bus žengiama valstybės klestėjimo keliu.

Vėlesnių metų Prezidento kalbos poveikio figūros, skirtos visuomenei įtikinti, taip pat ragina pasisemti jėgų iš senovės ir, kaip tada, laisvės ir nepriklausomo išlikimo garantijų tikėtis iš kariuomenės⁷⁰. Antai paskutinėje Tautos šventės iškilmėse pasakytoje Prezidento A. Smetonos kalboje pasididžiavimą skatinantis argumentas orientuojamas į Vytauto Didžiojo galią, dėl kurios esą ir atsiradusi didybė – „Vytautas Didysis buvo genialus lietuvių tautos vadas ir karys“⁷¹. Visuomenės pasididžiavimą keliantis argumentas prezidento kalboje grindžiamas įrodymu, kad Vytautas Didysis „mums paliko išmėgintą tiesos dėsnį, kad šalies laisvė įgijama, apsaugoma ir apginama kalaviju“⁷². Šioje kalboje, siekdamas įtikinti, Prezidentas A. Smeto-

⁶⁹ Vilniuje palaidotas didžiulės Lietuvos Kūrėjas... // Lietuvos aidas. 1930, nurod. str.

⁷⁰ Žr., pavyzdžiui: Respublikos Prezidento A. Smetonos kalbos: Iškilmingai pašventintas Vytauto Didžiojo paminklas Kauno Panemunėje. Svarbi Respublikos Prezidento kalba // Lietuvos aidas. 1932, rugsėjo 9; Tautos laisvė galiausiai ginklu apsaugoma // Lietuvos aidas. 1935, rugsėjo 9.

⁷¹ Rūpinkimės, kad apie mūsų dabartį ateinančios kartos pasakytų, jog ji buvo garbinga. Respublikos Prezidento Antano Smetonos kalba, pasakytą rugsėjo 8 d. per Kariuomenės parada // Lietuvos aidas. 1938, rugsėjo 9.

⁷² Rūpinkimės, kad apie mūsų dabartį ateinančios kartos pasakytų, jog ji buvo garbinga... // Lietuvos aidas. 1938, nurod. str.

na vadovaujasi praeityje žymaus lietuvių karvedžio išmintimi. Tai lyg užuomina, kad Vytauto Didžiojo išmintis galėtų pasitarnauti ir dabar, kad karinė galia ir toliau gali garantuoti šalies laisvę, todėl, sykiu išaukštindamas tuometinę Lietuvos kariuomenę, šalies vadovas masių sąmonėje modeliuoja jos reikšmės valstybiniame gyvenime suaktualinimo strategiją.

Įtaigumas kaip poveikio kalbos funkcija. Poveikio kalboje vyraujančioms įtikinimo figūroms įtaigumo suteikia entuziazmą skatinantys pasakymai, kupini meilės ir pareigos, narsos ir pasiaukojimo, vilties ir tikėjimo. Įtaigumo akcentai yra tarsi antroji, aukštesnio laipsnio poveikio kalbos funkcija, išaugusi iš įtikinimą orientuotų argumentų ir juos pagrindžiančių įrodymų⁷³. Tyrimui pasirinktose Prezidento kalbose⁷⁴ įtaigumą skatinančios kalbinės išraiškos figūros išryškėja kaip visuomenės įkvėpimo, uždegimo ar padaršinimo ženklai, dažniausiai pasirodantys patriotinius jausmus žadinančiose sąvokose. Visų pirma, tai kilnumą simbolizuojančios sąvokos – Lietuvos laisvė, nepriklausomybė, senoji Lietuvos didybė, laisva tauta, vienybė. O padaršinančių įtaigumą visuomenei galėjo skleisti galia, kartu ir saugumo jausmą skiepijančios sąvokos – Lietuvos

kariuomenė, valstybės sargai, savanoriai kūrėjai, ginkluota pajėga.

Pirmiau minėtų Prezidento kalbų analizė taip pat parodė, kad įtaigios sąvokos buvo derinamos su entuziazmą skleidžiančiais posakių fragmentais. Antai meilę ir pareigą visuomenei įteigiantys pasakymai sykiu parodo džiaugsmą ir rūpestį. Įvairiais metais pasakytose valstybės vadovo kalbose džiaugsmas siejamas su: nepriklausoma šalimi; laisva tauta; tėvyne, sparčiai žengiančia gerovės keliais; kariuomenės pažanga. Džiaugsmą dėl šalies gerovės keliantys posakių fragmentai sykiu turėjo žiebtį visuomenei meilę valstybei. Meilę tam, kad galėtų pareikalauti pareigų – rūpintis Lietuva; budėti, kad tvirčiau pajėgtų išlaikyti savo laisvę; nuoširdžiai dirbti iš tikimais einant savo pareigas; nuolat kurti Lietuvą ir kiekvienąsyk stiprinti jos rūmą; gerbti praeitį; paklusti.

Įtaigos Prezidento kalboms taip pat suteikia Lietuvos garbingos praeities motyvai, kurie nuo Vytauto Didžiojo metų čia ypač dažni. Senosios Lietuvos didybė – tai ir narsos, ir pasiaukojimo esamuju laiku šauklys. Ir praeityje Vytauto Didžiojo pulkai, ir dabar Lietuvos kariai buvo išrikiuoti savo kraštui ginti. Todėl Prezidento kalbose nuo 1930 metų dažnai reiškiamas pagarba lietuvių ginklo galiai, kūrusiai didingą Lietuvą praeitį, gražinusiai Lietuvai laisvę ir ją saugojusiai. Įtaigumą čia žadino garbingas ir kupinas didybės Lietuvos senovės pavyzdys, sykiu reikalaujamas iš karių būti narsiems ir pasiaukojantiems jo sekėjams.

Kiek kitokio turinio įtaigių posakių fragmentai, diegę visuomenei viltį ir tikėjimą, Prezidento kalbose reiškėsi laimingos ateities prognoze. Patikimesnį, gražesnį ir laimesnį gyvenimą visuomenei įteigian-

⁷³ Žr. *Koženiauskienė R.* Nurod. stud., p. 65–66.

⁷⁴ Įtaigių sąvokų buvo ieškota keturiuose įvairiais metais Tautos šventės iškilmėse plačiai visuomenei pasakytose ir originaliū turiniu spaudoje pateiktose prezidento kalbose: Respublikos Prezidento A. Stulginskio kalba – žr. Kalbos per gegužės 15 d. šventę // Lietuva. 1926, nurod. str.; Respublikos Prezidento A. Smetonos kalbos – žr. Respublikos Prezidento kalba, pasakyta mūsų kariuomenei per jos parodą š. m. gegužės 15 d. // Lietuva. 1927, gegužės 21; Vilniuje palaidotas didžiulės Lietuvos Kūrėjas... // Lietuvos aidas. 1930, nurod. str.; Rūpinkimės, kad apie mūsų dabartį ateinančios kartos pasakytų, jog ji buvo garbinga... // Lietuvos aidas. 1938, nurod. str.

tys Prezidento kalbų pasakymai: „kai tokia mūsų kariuomenė, tai Lietuvos nepriklausomybė tikra“⁷⁵; „dirbsime ir pasivysime kitus“; „kol ryšio su praeitimi nenutrauksime, tol „vyksime laimingos pažangos keliais“⁷⁶; „mūsų Tėvynės rytojus yra galimas dar gražesnis ir kad bus ilgainiui jo pasiekta“⁷⁷. Prezidento kalbų įtaigos funkcijos, sąveikaujant taurioms sąvokoms ir uždegantiems posakiams, konstruodamos entuziazmą reiškiančias figūras, visuomenę arba piliečių mases veikė psichologiniu įkvėpimu, nuteikiančiu palankiai priimti kalbos turinyje siūlomą veikimą.

Skatinimas veikti kaip poveikio kalbos funkcija. Įtikinimu ir įtaiga besiremiančią Prezidento kalbą galutinai paveikti piliečius parengia skatinti veikti orientuota funkcija, kurios svarbiausia užduotis yra paraginti klausytojus imtis tos veiklos, kurios kalbėtojas savo pasisakymu ir siekia⁷⁸. Tokio turinio kalbos akcentams yra būdingos agitaciją lemiančios išraiškos figūros, ryškėjančios jausmus žadinančiais, troškimus skatinančiais ir bendrumą skleidžiančiais kalbos poveikio fragmentais.

Prezidento kalbose, skirtose įvairių metų Tautos šventės iškilimams, atsižvelgiant į konkrečiam laikotarpiui aktualius uždavinius, vadovaujamosi tais agitaciniais motyvais, kurie skatintų visuomenę kalbėtojo įteigiamam tikslui įgyvendinti. Štai Prezidento A. Stulginskio kalboje, pasakytoje Tautos šventės iškilimėse

1926 metais, suinteresuotumas skatinama veikla pirmiausia žadinamas padėkos žodžiais: „Šių iškilmių dieną laikau kilnia savo pareiga padėkoti narsiems Lietuvos karžygiams už pakeltas sunkias kovas dėl Lietuvos laisvės, taip ir visiems piliečiams už padėtąjį sunkų triūsą, kuriant ir tvarkant valstybę.“⁷⁹ Prezidento padėkos fragmentas, be abejo, siejamas su jausmą išreiškiančiu džiaugsmu dėl anksčiau iškeltų ir tuo metu įgyvendintų šalies tikslų, o sykiu ir gyvenimo gerėjimą liudijančiu agitacinės kalbos motyvu. Pareikšdamas padėką Prezidentas išvien kreipėsi į tuos visuomenės jausmus, kurių sužadینimas piliečių masėms ir toliau sukeltų norą veikti kalbėtojo nurodytomis kryptimis.

Džiaugsmo dėl valstybėje pasiektų laimėjimų fragmentas, konstatuodamas gyvenimo gerėjimo momentą, analizuotu atveju – kai sunkios kovos dėl Lietuvos laisvės jau baigtos, o piliečių triūsas dėl valstybės kūrimo jau akivaizdžiai pasitarnavęs, – Prezidento kalboje kartu virsta agitaciniu, troškimų fragmentus formuojančiu paskatinimu. Vėlgi iliustruojant tolesniais minėtos Prezidento A. Stulginskio kalbos žodžiais – „pilietės ir piliečiai, ne viskas dar atsiekta – prieš mūsų akis dar platūs neišdirbti laukai, mums reikia dar pakilti ir sustiprėti kultūriškai ir ekonomiškai, mums reikia, pagaliau atvaduoti mūsų brolius ir senąją sostinę“⁸⁰. Valstybės vadovo kvietimas veikti čia skatina visuomenę trokšti gerovės, o sostinės atvadavimo momentas – trokšti atkurti teisingumą.

Veiksmingesniam visuomenės paskatinimui Prezidento kalbose taip pat buvo taikomi ir bendrumą bei solidarumą žadinan-

⁷⁵ Respublikos Prezidento kalba, pasakyta mūsų kariuomenei per jos parada... // Lietuva. 1927, nurod. str.

⁷⁶ Vilniuje palaidotas didžiulės Lietuvos Kūrėjas... // Lietuvos aidas. 1930, nurod. str.

⁷⁷ Rūpinkimės, kad apie mūsų dabartį ateinančios kartos pasakytų, jog ji buvo garbinga... // Lietuvos aidas. 1938, nurod. str.

⁷⁸ Žr. *Koženiauskienė R. Nurod. stud.*, p. 66–67.

⁷⁹ Kalbos per gegužės 15 d. šventę // Lietuva. 1926, nurod. str.

⁸⁰ Ten pat.

tys agitacinės išraiškos figūros fragmentai. Šio turinio fragmentai Prezidento kalbose yra tiesioginio kreipimosi pavidalo, pirmąjį vienaskaitos asmenį *aš* keičiant į daugiskaitos *mes* ir taip sukuriant kalbančiojo susitapatinimo su jo klausančia minia strategiją. Štai kai kurie Prezidento kalbų variantai, pasakyti taikant kalbančiojo ir klausančiųjų susitelkimo kursą: 1920 metais Prezidento A. Smetonos kalboje – „Mūsų noras būti nepriklausomiems nėra tuščias, nes mes mokame aukotis“⁸¹; 1923 metų Prezidento A. Stulginskio pasisakyme – „Mes pakėlėme daug triūso bei vargo ir šiandien mes matome, kad mūsų ta idėja realizuojama“ arba – „Mes, eidami petys į petį, atsieksime paskutinį savo etapą ir atvaduosime savo brolius vilniečius“⁸²; 1924 metais pavaduojančio Prezidentą Seimo Pirmininko J. Staugaičio kreipimėsi – „Mes ištisą metų eilę bedirbdami ir bekvodami pagaliau laisvės susilaukėm“ arba – „Mes šiandien kalbam darbais ir ypatingu ūpu“⁸³; 1927 metų Prezidento A. Smetonos žodyje – „Atgijusi Lietuva, būdama labai jauna, turi augti ir tvirtėti. O kas ją ugdins ir tvirtins? Tai mes, jos sūnūs ir dukters, ištikimai eidami savo pareigas, nuoširdžiai dirbdami tą darbą, kurį mokame ir esame pastatyti dirbti“ ir toliau ėjęs šūkis – „Valio mūsų mylimoji Tėvynė, nepriklausomoji Lietuva!“⁸⁴; 1937 metais taip pat Prezidento A. Smetonos pasakyme – „Mes lenkiamės tai vieningai idėjai, kuri leido tam laisvės paukščiui pakilti aukštyn,

abiem sparnais suplasnojus“⁸⁵. Taigi Prezidento kalbose strategiškai pasakytas *mes* turėjo būti traktuojamas taip, lyg jį būtų tarusi visa į Tautos šventės iškilmes susirinkusi minia ir tarusi pritardama visoms mintims, greta kurių ir ėjo šis asmens įvardis daugiskaita.

Tautos šventės iškilmėse 1920–1938 metais pasakytos Prezidento kalbos buvo kryptingai orientuotos į poveikio komunikaciją. Pirmojo valstybės pareigūno pasirodymas Tautos šventės iškilmėse ir jo čia susirinkusiesiems pasakyta kalba strategiškai buvo sukonstruota ant poveikiui tarnaujančio verbalinio karkaso, įreminusio orumą ir garbę žadinančių patriotinių argumentų išskleidimą ir juos pagrindžiančių įrodymų pateikimą; entuziazmą skatinančių sąvokų ir uždegančių pasakymų pritaikymą; jausmais bei troškimais pagrįstą agitacijos skleidimą ir bendrumo bei solidarumo jausmus žadinančių išraiškos fragmentų naudojimą (žr. 3 pav.).

Tuo pagrindu sukonstruota Prezidento kalba turėjo visuomenę ne tik pakrauti ideologiškai, bet ir, per jausmus paveikus protą, užvaldyti jos valią lyg „savotiška ideologinė patranka“⁸⁶, kurios veikimo kryptį nustato tas, kas ją užtaiso. Pamėginus smalsauti, ar aptartame turinio ir to meto kontekste ši poveikio komunikacijos strategija galėjo būti iki galo veiksminga, Prezidento kalba perteiktų minčių visuomenės mąstysenai perspektyvoje ryškėja neigiamas atsakymas. Antai, Prezidento A. Smetonos žodžiais iliustruojant, – „Pa-

⁸¹ Tautos šventės iškilmės Kaune (Tęsinys) // Lietuva. 1920, nurod. str.

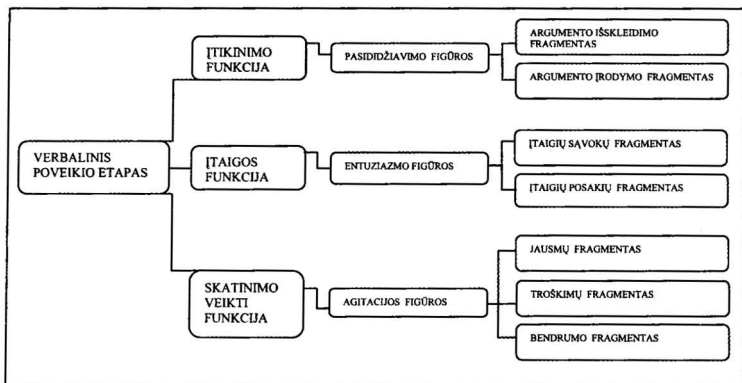
⁸² Vasario 16 dienos iškilmės // Lietuva. 1923, nurod. str.

⁸³ Nepriklausomybės, Kariuomenės ir Seimo švenčių iškilmės // Lietuva. 1924, nurod. str.

⁸⁴ Respublikos Prezidento kalba, pasakyta mūsų kariuomenei per jos parodą... // Lietuva. 1927, nurod. str.

⁸⁵ Laisvę reikia išugdyti, išsaugoti ir apginti. Valstybės Prezidento Antano Smetonos kalba // Lietuvos aidas. 1937, rugsėjo 11.

⁸⁶ Pasakymo panašiam kontekste vartojimas perimtas iš *Viliūnas G. Nurod. str., p. 90.*

3 pav. Verbalinio poveikio strategijos metmenys⁸⁷

sakytas kartą žodis greitai nuaidi ir veikia pamištamam⁸⁸. O siekiant, kad į tą Prezidento žodį piliečiai įdėmiau išsiklausytų ir jis plačiau išplistų, turėjo būti pateiktas rašytiniu pavidalu. Periodinė to laikotarpio spauda, kurioje ir buvo spausdinamos Tautos šventėje sakytos Prezidento kalbos, ir vėliau atskiru leidiniu pasirodęs Prezidento A. Smetonos kalbų rinkinys kaip tik patvirtina tą įžvalgą. Vadinas, Tautos šventės iškilėmis ir Prezidento kalba strategiškai formuota poveikio komunikacija, nors ir įtaigi, tebuvo momentinė, kuriai turėjo būti sukonstruota ir vėlesnė, į įtaigią komunikaciją orientuota strategijos tąsa.

Išvados

Pirmojo valstybinio suverenumo laikotarpiu (1918–1940 m.) Lietuva turėjo kečturius skirtingu laiku švenčiamas piliečių

masėms skirtas Tautos šventes. Vienos šventės idėjinis priklausomumas nuo kitos dalija jas į dvi grupes: pirmoji, kai varomoji šventės ašis buvo nepriklausomybės sąvoka (vasario 16-osios ir gegužės 15-osios šventės) ir antroji, kai šventės lokomotyvu tapo tautinės savimonės prasmė (rugpjūčio 8-osios ir rugsėjo 15-osios šventės). Vis dėlto, nepaisant kintančios šventės idėjos ir vykstančio kalendorinio jos migravimo, šios šventės tikslas visada buvo toks pat – sutelkti šalies visuomenę arba piliečių mases, o sutelkus – efektyviai paveikti reikiama kryptimi. Tam visų pirma ir tarnavo Tautos šventės iškilnių dvasia. Analizuojant 1920–1938 metų Tautos šventės iškilnių specifika išryškėjo „apšildantysis“, vizualiaisiais efekto reiškiniais pagrįstas poveikio momentas. Vizualinis dėmuo, Tautos šventės iškilnėse konstruodamas patikimo ir vis gerėjančio valstybės gyvenimo kontekstą, veikė kaip katalizatorius, piliečių sąmonėje pagreitintai įžiebiantis gero ūpo būseną, kuri efektyviai formavo palankų foną į poveikį orientuotai Prezidento kalbai.

⁸⁷ Sudaryta autorės remiantis: *Koženiauskiė R. Nurod. stud.; analizuotais Prezidento kalbų tekstais (žr. ankstesnes šio skyriaus išnašas).*

⁸⁸ In Skaitytos // *Smetona A. Nurod. leid., p. XIII.*

Prezidento pasirodymas Tautos šventės iškilmėse 1920–1938 metais ir jo čia susirinkusiems pasakyta kalba buvo skirti poveikio komunikacijos strategijai, siekusiai psichologiškai kontroliuoti plačiųjų visuomenės masių įtikinimo, įteigimo joms ir jų skatinimo veikti dirgiklius. Poveikio komunikacijos strategijos procesas pirmojo valstybės pareigūno kalbose buvo sukonstruotas ant įtaką translokuojančio verbalinio karkaso. Prezidento kalbose apėmęs, pirma, orumą ir garbę žadinančių patriotinių argumentų išskleidimą ir įrodymų jiems pagrįsti pateikimą, antra, entuziazmą skatinančių sąvokų bei uždegančių

posakių pritaikymą, trečia, jausmais bei troškimais agitaciją propaguojančių motyvų bei bendrumą ir solidarumą žadinančio išraiškos fragmento panaudojimą – visuomenę turėjo ne tik ideologiškai „įkrauti“, bet ir, per jausmus paveikus protą, užvaldyti jos valią. Tautos šventės iškilmių ir čia pasakytų Prezidento kalbų sąveika, atskleidusi strategiškai formuotą poveikio komunikacijos procesą, parodė tuo metu įtaigų, tačiau momentinį arba neilgalaikio veikimo modelį, kuriuo siekti tikslai turėjo būti perkelti ir į vėlesnę, į įtaigią komunikaciją orientuotą strategijos veikimo tąsą.

CORRELATION BETWEEN SPEECHES OF THE PRESIDENT OF LITHUANIA AND THE NATIONAL DAY CELEBRATIONS IN THE PERIOD 1920–1938: INFLUENTIAL COMMUNICATION

Vita Ulytė-Grigelevičienė

S u m m a r y

The present article discusses distinctive aspects of the National Day (Tautos šventė) celebrations, which were aimed at the general public, in Lithuania in the period between 1920 and 1938 and the form and content of the speeches delivered by the President of State during these celebrations in order to make a strategic impact on the citizens. With the aim of examining the character of these phenomena, the research focuses on the aspect of influential communication. The research presented in the article has been carried out using the methods of statistical/contrastive analysis and rhetorical analysis. The analysis of the subject starts with a brief overview of the origins and process of the National Day in Lithuania and the examination of its distinctive aspects. The objective of this part of the analysis is to determine the main reason for the existence of the National Day in Lithuania. The article further examines the reaction of the National Day celebration participants to the public appearance of the President of State and explores the features of the

impact strategy revealed by the President's opening speech made on the occasion of the celebration. The research aims at reconstructing the overall pattern of the influential communication, which was reflected in the connection between the President of State and the crowds of general public at that time.

So far, similar analyses attempting to reveal the problem of influential communication have only rarely been encountered in the works of Lithuanian historians or have only touched upon the subject. Therefore, the main sources on the basis of which the subject of the article is examined are periodicals (mainly newspapers) of the period under consideration. These publications contain quite exhaustive texts on both the National Day celebrations (its programmes and impressions) and the speeches made by the President (the exact texts of the speeches or paraphrased speeches).

The article suggests and attempts to prove the hypothesis that the sender of a political speech strategically constructs the impact directed towards

receivers of the speech. This approach is confirmed by the main conclusion of the article, which proves that both the fragments of the Lithuania's National Day celebrations of the period between 1920 and 1938 and the President's speeches addressed to the general public were strategically constructed as the influential communication. Celebrations of the National Day manifest a sort of a "warming up" moment of impact based on the elements of visual effect, which enhanced positive spirits among the public and in turn strengthened the effect of the President's speeches, thus enabling them to achieve the intended purposes. On

the other hand, the strategy process, which disclosed the verbal effect and determined three main aspects of the President's speeches, firstly, development of the patriotic arguments to enhance the feelings of dignity and honour and their substantiation, secondly, the use of terms encouraging enthusiasm and inspirational expressions, and thirdly, the use of figures of speech to evoke the spirit of community and solidarity, was not only constructed to charge the public ideologically but also aimed at making an emotional impact on the minds of the public, thus gaining control over the people's will.

*Įteikta 2009 09 30
Parengta skelbti 2009 10 16*